

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกธุรกิจในปัจจุบันมีลักษณะการผลิตสินค้าที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันมากขึ้น อัตราการผลิตสินค้าที่ใช้วัตถุดิบเดียวกันมีจำนวนสูงขึ้น และการแข่งขันก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเช่นกัน ส่งผลให้สินค้าและบริการเกิดความไม่แตกต่างกันในสายตาของผู้บริโภค อีกทั้งผู้บริโภคเองมีความอ่อนไหวต่อราคา (Price sensitivity) เพิ่มมากขึ้นและมีความภักดีต่อตราสินค้า (Brand loyalty) ลดน้อยลง ตราสินค้าและการสร้างตราสินค้าจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับธุรกิจในการสร้างการจดจำได้ให้แก่ผู้บริโภคและสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งในตลาด นอกจากนี้ตราสินค้าจะมีบทบาทต่อผู้บริโภคในการลดต้นทุนการสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า (Search cost reducer) หรือช่วยลดความเสี่ยงให้กับผู้บริโภคแล้วนั้น ตราสินค้ายังมีบทบาทกับทั้งผู้ผลิต เช่น ช่วยป้องกันการเลียนแบบ สร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน นำมาซึ่งผลตอบแทนทางการเงิน ฯลฯ และยังมีบทบาทต่อผู้ค้าปลีก เช่น ช่วยสร้างตำแหน่งทางการตลาดให้แก่ร้านค้าปลีก ฯลฯ ด้วยเช่นกัน (Keller, 2003)

ด้วยสภาพการแข่งขันทางธุรกิจที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ สินค้า บริการ และองค์กรอาจต้องตกอยู่ในสภาพผู้ถูกเลือกมากกว่าจะเป็นผู้เลือก ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโตในอนาคตองค์กรจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้าของตนเองอย่างถูกต้องและจริงจัง เพื่อภาพลักษณ์ที่โดดเด่นและเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของลูกค้า ด้วยการมีตราสินค้าองค์กรที่แข็งแกร่ง การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงมานำเสนอ มีระบบการบริการที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญมีการให้บริการที่ถูกใจผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้ การสร้างตราสินค้าจึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่ตัวสินค้าเท่านั้น หากแต่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันไปถึงองค์กรที่เป็นเจ้าของสินค้านั้นด้วย เพราะตราสินค้าที่องค์กรนั้นมีความสำคัญกว่าตราสินค้ามาก เพราะเป็นสิ่งที่ครอบคลุมและเป็นโครงสร้างหลักของตราสินค้าให้กับตัวสินค้า (product) โดยเฉพาะการบริการที่นอกเหนือหรือเพิ่มเติมไปกับตัวสินค้าด้วย ไม่ว่าจะเป็นบริการที่เป็นกระบวนการ (process) และบริการที่เป็นตัวบุคคล (people) ที่ต้องดีเลิศและโดนใจผู้บริโภคไม่ด้อยไปกว่ากัน (พิเชษฐ เบญจรงค์รัตน์, 2552) ดังที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งของการสร้างตราสินค้าองค์กรโดยเฉพาะธุรกิจบริการ ดังเช่น ธุรกิจธนาคาร

ธุรกิจภาคบริการของไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ดึงดูดเงินทุนให้ไหลเข้าประเทศจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในสาขาบริการต่างๆ นอกจากนี้ภาคบริการยังเชื่อมโยงกับการผลิตในหลาย

อุตสาหกรรม รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจซึ่งมีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ เช่น บริการด้านการสื่อสาร การขนส่ง การกระจายสินค้า และบริการทางการเงินการธนาคาร (“ภาคบริการไทย...,” 2549) Lovelock และ Wirtz (2007) ได้แบ่งประเภทการบริการออกเป็น 4 ประเภท โดยวิเคราะห์จากเป้าหมายที่ให้บริการและระดับความจำเป็นได้ของการบริการ ดังตารางที่ 1.1 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 ประเภทของธุรกิจบริการ

		Who or what is the Direct Recipient of the Service?	
What Is the Nature of the Service Act?		People	Possessions
Tangible Actions	<p>People processing (services directed at people’s bodies):</p> <ul style="list-style-type: none"> Passenger transportation Health care Lodging Beauty salons Physical therapy Fitness centers Restaurants/bars Barbers Funeral services 	<p>Possession- processing (services directed at physical possessions):</p> <ul style="list-style-type: none"> Freight transportation Repair and maintenance Warehousing/ storage Office cleaning services Retail distribution Laundry and dry cleaning Refueling Landscaping/ gardening Disposal/ recycling 	
Intangible Actions	<p>Mental stimulus processing (services directed at people’s minds):</p> <ul style="list-style-type: none"> Advertising/PR Arts and entertainment Broadcasting/ cable Management consulting Education Information services Music concerts Psychotherapy Religion Voice telephone 	<p>Information processing (services directed at intangible assets):</p> <ul style="list-style-type: none"> Accounting Banking Data processing Data transmission Insurance Legal services Programming Research Securities investment Software consulting 	

ที่มา: Lovelock & Wirtz (2007). *Service marketing: People, technology, strategy* (6th ed). Upper Saddle River, NJ; Prentice Hall, p.34

จากตารางที่ 1.1 ธุรกิจบริการ แบ่งได้ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก *ธุรกิจบริการที่มุ่งไปยังตัวบุคคล (People processing)* เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จับต้องได้ ผู้บริโภคต้องเข้าไปร่วมด้วยในกระบวนการ ตั้งแต่ต้นจนจบในการให้บริการ ณ สถานที่ให้บริการ นอกจากนี้ผู้บริโภคยังจะต้องให้ความร่วมมืออื่นๆ ขณะรับบริการ จึงจะได้รับผลประโยชน์ที่ตรงกับความต้องการของตน ซึ่งระยะเวลาการบริการจะมีความหลากหลาย ประเภทที่สอง *ธุรกิจบริการที่มุ่งไปยังทรัพย์สินของบุคคล (Possession-processing)* เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จับต้องได้ ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในให้บริการ ซึ่งหมายความว่า การผลิตและการบริโภคมิได้เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ประเภทที่สาม *ธุรกิจบริการที่มุ่งไปยังจิตใจ (Mental stimuli processing)* เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เป็นการบริการที่สามารถสัมผัสจิตใจของผู้บริโภค สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค และประเภทสุดท้าย *ธุรกิจบริการที่มุ่งไปยังสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Information processing)* เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จับต้องไม่ได้ มุ่งเน้นการพัฒนาสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ของผู้บริโภค เช่น การให้บริการทางการเงิน การให้บริการด้านการบัญชี การให้บริการด้านกฎหมาย การให้บริการด้านการวิจัย และการให้คำปรึกษาด้านการจัดการ เป็นต้น ซึ่งการติดต่อสื่อสารในธุรกิจบริการประเภทนี้มักเป็นไปในลักษณะตัวต่อตัวระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

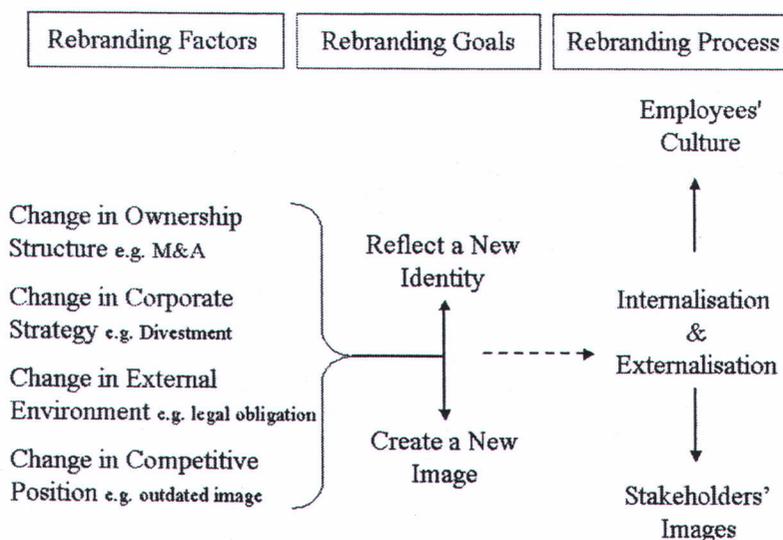
ธนาคารจัดเป็น *ธุรกิจบริการประเภทที่มุ่งไปยังสินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตน (Information processing)* ซึ่งเป็นการให้บริการด้านข้อมูลที่มีรูปแบบการบริการที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ของผู้บริโภค อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของธนาคาร (Financial product) ซึ่งได้แก่ เงินและการให้บริการทางการเงินนั้น จัดว่าเป็นสินค้าที่ใกล้เคียงกับสินค้าประเภทคอมโมดิตี (Commodity product) กล่าวคือ เป็นสินค้าที่ไม่มีความแตกต่างกันในสายตาผู้บริโภค ธนาคารจึงจำเป็นต้องมีการสร้างตราสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคจดจำธนาคารได้และสร้างความแตกต่างของตนเองกับธนาคารอื่นๆ ซึ่งเป็นคู่แข่งในตลาด (Papasolomou & Vrontis, 2006)

วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในธนาคารหลายประการด้วยกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าก่อนหน้านี้ธนาคารจะให้ความสำคัญกับลูกค้ารายใหญ่ สิ่งที่ธนาคารปฏิบัติต่อลูกค้าคือการบริหารความสัมพันธ์ดูแลลูกค้าแต่ละรายแต่ไม่มีความจำเป็นในการทำการตลาดเพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการของธนาคารมากนัก แต่หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ผลกระทบส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับลูกค้ารายใหญ่ ลูกค้ารายใหญ่ที่มีสถานะดีเหลือไม่มากนักประกอบกับภาวะเศรษฐกิจทำให้ลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีพร้อมใจไม่ขยายธุรกิจเพิ่ม หลายธนาคารจึงพุ่งเป้ามาที่การเป็นธนาคารเพื่อผู้บริโภคหรือลูกค้ารายย่อย (Consumer banking หรือ Retail banking) ซึ่งนับเป็นกลุ่มที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีไลฟ์สไตล์ที่เปลี่ยนไป โดยคนระดับกลางมีการจับจ่ายใช้สอยและมีความต้องการผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่หลากหลาย ธนาคารเริ่มนำลูกค้ารายย่อยเป็นตัวตั้งในการทำธุรกิจและคิดการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้ากลุ่มนี้ หรือกล่าวได้ว่าธนาคารได้ก้าวเข้าสู่ยุคของการนำลูกค้าเป็นศูนย์กลางของกระบวนการธุรกิจ (Customer centric) หลายธนาคารเริ่มมีการแบ่งส่วนแบ่งทางการตลาดของลูกค้า (Segmentation) และให้ความสำคัญกับรูปโฉม

สาขามากขึ้น มีการปรับปรุงสาขาและเปลี่ยนแปลงโลโก้หรือสัญลักษณ์ของธนาคารให้ดูทันสมัย นำสีส้มมาแต่งแต้มความสดใสในรูปแบบ Color banking เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับธนาคาร เช่น หากนึกถึงสีเหลือง ภาพของธนาคารกรุงศรีอยุธยาเอย่อมมาเป็นอันดับแรก นึกถึงสีม่วง นึกถึงธนาคารไทยพาณิชย์ แต่ถ้าเป็นสีเขียวต้องเป็นธนาคารกสิกรไทย เป็นต้น และธนาคารยังให้ความสำคัญกับความสะดวกของลูกค้ามาเป็นอันดับต้นๆ โดยธนาคารเริ่มเข้าไปเปิดสาขาในช้อปปิ้งมอลล์ ห้างสรรพสินค้า คอมมูนิตี้มอลล์ โดยเปิดบริการ 7 วันเพื่อแทรกซึมเข้าไปในวิถีชีวิตของลูกค้าและผู้บริโภคทุกกลุ่ม ในส่วนของผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ธนาคารต่างทำส่วนแบ่งทางการตลาดของลูกค้าเพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างกัน โดยประเด็นสำคัญอยู่ที่ลูกค้าไม่ได้ต้องการใช้บริการแค่การฝาก การถอนหรือบริการเกี่ยวกับสินเชื่อเท่านั้น หากแต่มีความต้องการทางการเงินที่หลากหลาย หลายธนาคารจึงตัดสินใจพัฒนาตนเองไปสู่การเป็น Universal banking หรือธุรกิจการเงินครบวงจร (พญงค์ดี วิริยะบัณฑิตกุล, 2552)

จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของธนาคารนั้นประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงใน 2 ประการ ด้วยกัน (Muzellec & Lambkin, 2006) ประการแรก เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสุนทรียะทางการตลาด (Marketing aesthetic) เช่น ชื่อองค์กร สัญลักษณ์ หรือการใช้สี เป็นต้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงประการที่สอง คือ การเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งทางการตลาด (Positioning) ของธนาคาร กล่าวได้ว่า แต่ละธนาคารนั้นได้มีการนำกระบวนการเป็นการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรมาใช้ และเป็นการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรในรูปแบบปฏิวัติ (Revolutionary rebranding) ที่เรียกว่าเป็นการกำหนดนิยามใหม่ให้กับธนาคารนั้นๆ โดยจากการศึกษาของ Muzellec และ Lambkin (2006) พบว่า กระบวนการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรนั้นประกอบด้วย การสื่อสารใน 2 มิติ คือ การสื่อสารไปยังภายนอกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับองค์กร (Create a new image) และการสื่อสารไปยังภายในเพื่อสร้างเอกลักษณ์องค์กรใหม่ (Reflect a new identity) ดังแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1.1 แบบจำลองกระบวนการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร

ที่มา: Muzellec, L., & Lambkin, M. (2006). Corporate rebranding: destroying, transferring or creating brand equity?. *European Journal of Marketing*, 40 (7), p. 820.

จากแผนภาพที่ 1.1 การสื่อสารภายในองค์กรนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร นั่นก็คือ การสื่อสารไปยังพนักงาน ผู้ซึ่งทำหน้าที่ส่งมอบคุณค่าตราสินค้าไปสู่ผู้บริโภค หรือกล่าวได้ว่าพนักงานมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร หรือกระบวนการสร้างตราสินค้าองค์กรขึ้นใหม่อีกครั้ง (Harris & de Chernatony, 2001; Hatch & Schultz, 2003; J. Kaikati & A. Kaikati, 2003; Papasolomou & Vrontis, 2006)

Gregory และ Wiechmann (1997) กล่าวว่า หากลูกค้าเปรียบเสมือนเป้าหมายสำคัญสำหรับองค์กรแล้วนั้น พนักงานก็เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จขององค์กรเช่นกัน ธุรกิจธนาคารได้รับแนวคิดธุรกิจใหม่ในการนำเสนอตนเองในแนวทางที่แตกต่างออกไปมาประยุกต์ใช้ แต่ละธนาคารต้องการที่จะเป็นผู้บริหารความเสี่ยงที่โดดเด่นสำหรับลูกค้าของเขา ซึ่งพนักงานในธนาคารทุกคนจะเกี่ยวข้องและมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในกลยุทธ์ดังกล่าว องค์กรจะประสบความสำเร็จในธุรกิจมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานของพนักงานซึ่งจะสะท้อนถึงตราสินค้าองค์กร ถึงแม้ว่าจะมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับฝ่ายการตลาด ฝ่ายขาย หรือฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์ที่เหมาะสมแล้วนั้น การสร้างตราสินค้าองค์กรจำเป็นจะต้องทำให้พนักงานทุกคนเกิดความรู้สึกประทับใจกับลูกค้าที่ติดต่อหรือใช้บริการขององค์กร ซึ่งพนักงานจึงเปรียบเสมือนผู้รับสารที่สำคัญประการแรกที่องค์กรควรให้ความสนใจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตราสินค้าองค์กรจะทำให้พนักงานเกิดการมองเห็นคุณค่าในองค์กรและเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้การสร้างตราสินค้าองค์กรนั้นประสบความสำเร็จ

Ind (1997) กล่าวว่า พนักงาน คือตราสินค้าองค์กร เพราะมีหน้าที่ปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ผลลัพธ์ที่รวมไปถึงการวางกลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาด พนักงานจะสร้างการรับรู้เกี่ยวกับองค์กรขึ้น ซึ่งเป็นการ

ให้คุณค่าหรือให้แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่องค์กรเป็นและเป็นการให้ความหมายกับองค์กรอีกด้วย แต่เป็นที่น่าประหลาดใจว่าพนักงานกลับถูกละเลยในกระบวนการการสร้างตราสินค้าขององค์กร โดยองค์กรมักจะมองว่าการจัดการเกี่ยวกับพนักงานเป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลเท่านั้น และเมื่อพิจารณาองค์กรที่เติบโตจนประสบความสำเร็จแล้วนั้น พนักงานมีบทบาทสำคัญในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้จนถึงปัจจุบัน การบริหารจัดการพนักงานจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่กลยุทธ์การดำเนินการและความสามารถขององค์กร กล่าวได้ว่าพนักงานเป็นผู้กำหนดธรรมชาติของตราสินค้าองค์กร ในการรักษาไว้ซึ่งตราสินค้าองค์กรนั้น พนักงานจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ ต้องมีความเข้าใจและต้องถูกกระตุ้นแรงจูงใจจากองค์กร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อองค์กรมีการสื่อสารกับพนักงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ถึงแม้การปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรจะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับธุรกิจธนาคารในยุคปัจจุบัน แต่การอธิบายด้วยหลักทฤษฎีและการศึกษาวิจัยทางวิชาการในขอบเขตดังกล่าวยังพบอยู่น้อย (Gotsi & Andriopoulos, 2007; Daly & Monoley, 2004; Merrilees & Miller, 2008; Muzellec, Doogan, & Lambkin, 2003; Muzellec & Lambkin, 2006) และในบริบทประเทศไทยเอง การศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรในมุมมองของพนักงานยังปรากฏอยู่น้อยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรว่าส่งผลต่อความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของพนักงานในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยอย่างไร เนื่องจากการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรในธุรกิจธนาคารเป็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น และการศึกษาในมุมมองของพนักงานนี้จะทำให้องค์กรเข้าใจถึงกระบวนการปรับเปลี่ยนตราสินค้าโดยให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้าภายในมากขึ้น ทั้งนี้ตราสินค้าองค์กรโดยเฉพาะธุรกิจบริการจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของพนักงานโดยทัศนคติและพฤติกรรมของตัวพนักงานเองจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดคุณภาพของการให้บริการและความพึงพอใจของผู้บริโภค (Papasolomou & Vrontis, 2006) และเมื่อพนักงานสามารถเข้าใจถึงตราสินค้าของตนเองได้อย่างถ่องแท้แล้วนั้น ก็จะสามารถปฏิบัติงานภายใต้คุณค่าตราสินค้าที่องค์กรได้ตั้งไว้และสามารถส่งมอบคุณค่าตราสินค้านี้ไปยังผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพในท้ายที่สุด (Daffey & Abratt, 2002)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างของปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย
2. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างของปัจจัยประสบการณ์การทำงานในธนาคาร ต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย
3. เพื่อศึกษาผลกระทบร่วมกัน (Interaction effect) ของปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้ากับประสบการณ์การทำงานในธนาคาร ต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย

ปัญหานำวิจัย

1. การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า มีผลกระทบต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยหรือไม่
2. ประสบการณ์การทำงานในธนาคาร มีผลกระทบต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยหรือไม่
3. การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า กับประสบการณ์การทำงานในธนาคาร มีผลกระทบร่วมกันต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า ที่แตกต่างกันส่งผลต่อต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยแตกต่างกัน
2. ประสบการณ์การทำงานในธนาคาร ที่แตกต่างกันส่งผลต่อต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยแตกต่างกัน
3. การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า กับประสบการณ์การทำงานในธนาคาร มีผลกระทบร่วมกันต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานต่อการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทย” เป็นการศึกษาถึงปัจจัยการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าและประสบการณ์การทำงานในองค์กร ที่ส่งผลต่อมุมมองของพนักงานในประเด็นเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานภายหลังจากการที่ธนาคารได้มีการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร โดยทำการศึกษาทั้งธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งสิ้น 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งมีความแตกต่างกันในแง่ขนาดองค์กรโดยจำแนกจากจำนวนสินทรัพย์ของธนาคาร อ้างอิงข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้การสำรวจ (Survey research method) แบบวัดครั้งเดียว (Single cross-sectional design) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง และทำการศึกษาทั้งกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานของธนาคารทั้งเพศชายและเพศหญิง ธนาคารละ 50 คน รวมเป็นจำนวน 200 คน โดยได้ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม 2553

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ธนาคารพาณิชย์ไทย (Thai commercial banks) หมายถึง ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ด้วย ซึ่งการธนาคารพาณิชย์คือ ธนาคารที่ประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้และใช้ประโยชน์จากเงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น การให้กู้ยืม ซื้อขายหรือเก็บเงินตามตัวเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศ ทั้งนี้จะประกอบธุรกิจประเภทอื่นๆ อันเป็นประเพณีของธนาคารพาณิชย์ด้วยก็ได้ (พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์, 2522)

ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้คัดเลือกธนาคารที่จะทำการศึกษาโดยใช้ขนาดของธนาคารพาณิชย์ แบ่งตามจำนวนสินทรัพย์ของธนาคารเป็นเกณฑ์ อ้างอิงข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ขนาด คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ ได้แก่ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดกลาง ได้แก่ ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

การมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer-faced) หมายถึง ลักษณะงานของพนักงานที่ต้องสัมผัสหรือพบกับลูกค้า หรือมีลูกค้าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ พนักงานที่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer-faced employee) และ พนักงานที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า (Non customer-faced employee)

ประสบการณ์การทำงานในธนาคาร (Year working in bank) หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติงานในธนาคารของพนักงาน ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้หมายถึง ระยะเวลาการปฏิบัติงานในธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ของพนักงานผู้ตอบแบบสอบถาม

การปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร (Corporate rebranding) หมายถึง การสร้างชื่อ คำจำกัดความ สัญลักษณ์ หรือรูปแบบขึ้นมาใหม่ หรือการผสมผสานกันของสิ่งเหล่านี้เพื่อให้เกิดตราสินค้าโดยมีความตั้งใจที่จะสร้างตำแหน่งทางการตลาดที่แตกต่างในสายตาผู้บริโภคและสร้างให้เกิดความโดดเด่นเหนือคู่แข่งในตลาด (Muzellec et al., 2003; Muzellec & Lambkin, 2006) ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ศึกษาการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรในประเภทการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรรูปแบบปฏิวัติ (Revolutionary rebranding) ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านสุนทรีย์ทางการตลาด เช่น ชื่อ สัญลักษณ์หรือคำขวัญขององค์กรและตำแหน่งทางการตลาด หรือเรียกได้ว่าเป็นการกำหนดนิยามใหม่ให้กับองค์กร (Muzellec & Lambkin, 2006)

การสร้างตราสินค้าภายในองค์กร (Internal branding) หมายถึง การสร้างตราสินค้าที่เกิดขึ้นระหว่างองค์กรกับพนักงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานรู้สึกชื่นชอบ ผูกพัน รักดีต่อองค์กรและตราสินค้าขององค์กร (de Chernatony, 2001) ซึ่งการสร้างตราสินค้าภายในองค์กรเปรียบเสมือนการเตรียมพร้อมให้พนักงานเข้าใจถึงตราสินค้าองค์กร (Keller, 2003) โดยวัตถุประสงค์ของการสร้างตราสินค้าภายในองค์กรคือ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าพนักงานจะสามารถปรับเปลี่ยนหลักการของตราสินค้าให้เป็นตราสินค้าที่เป็นจริงให้แก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจอื่นๆ ได้ (Punjaisri & Wilson, 2007)

ความรู้ของพนักงาน (Employees' knowledge) หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้หมายถึงความรู้ของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนชาต จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เกี่ยวกับชื่อ สัญลักษณ์ คำขวัญขององค์กร ตลอดจนพันธกิจ วิสัยทัศน์ และตำแหน่งทางการตลาดใหม่ของธนาคารภายหลังจากการที่ได้มีการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้มาตรวัดความรู้ของพนักงานต่อการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของ Hankinson, Lomax, และ Hand (2007) ประยุกต์กับมาตรวัดการแพร่กระจายความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าในองค์กรของ King (2010)

ทัศนคติของพนักงาน (Employees' attitude) หมายถึง การประมวลเกี่ยวกับความรู้สึก ความเชื่อ หรือความคิดเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติที่บุคคลมีต่อหน้าที่การงานหรือองค์กร ที่สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางบวก หรือทางลบของพนักงาน (George & Jones, 2002) ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง ทัศนคติของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ที่มีต่อการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธนาคาร โดยในการศึกษานี้ได้ใช้มาตรวัดทัศนคติของพนักงานต่อการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของ Hankinson และคณะ (2007)

พฤติกรรมของพนักงาน (Employees' behavior) หมายถึง พฤติกรรมในการทำงานของพนักงานอันเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้หมายถึง พฤติกรรมของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ที่เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของธนาคาร โดยในการศึกษานี้ได้ใช้มาตรวัดพฤติกรรมของพนักงานต่อการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรของ Hankinson และคณะ (2007) ร่วมกับมาตรวัดพฤติกรรมตราสินค้าของ Punjaisri, Evanschitzky, และ Wilson (2009)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้แก่นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษาที่สนใจจะศึกษาและค้นคว้าทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ รวมไปถึงธุรกิจบริการประเภทอื่นๆ ตลอดจนนำไปพัฒนารอบแนวคิดเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กรในการทำวิจัยครั้งต่อไป
2. เพื่อเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติแก่นักการตลาด นักบริหารบุคคล และผู้บริหารองค์กรของธนาคารพาณิชย์ ในการนำข้อมูลและผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้สำหรับการวางแผนการปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างตราสินค้าตราสินค้าภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตราสินค้าองค์กร การปรับเปลี่ยนตราสินค้าองค์กร การสร้างตราสินค้าภายในองค์กรและพฤติกรรมองค์กรที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาและนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังต่อไปนี้

